

לעילוי נשמת

אאמו"ר הר' ראובן בן שמואל זצ"ל

ולעילוי נשמת

מו"ח הר' יצחק ברוך בן אברהם הכהן זצ"ל

ת.נ.צ.ב.ה

עולת ראובן

עלון שבועי בפניני, לקחי וענייני פרשת השבוע

פרשיות - דברים ואתחנן עקב

בס"ד. עלונים מס' - 60.
בברכת "וקווי ה' יחליפו כוח"
ואגוטע בין הזמנים לכל קוראי העלון
ולכל עמ"י.

פרשת דברים

יש להקשות, מדוע חומש דברים יוצא תמיד עם הפטרת שבת חזון, בתשעת הימים, הרי לא מתחילים עם פורענות, אז מדוע מתחילים את חומש דברים בזמן פורענות?
וצריך לומר, שכאן זה לא התחלה כמו בכל מקום, אלא התחלה של מוסר ותוכחה, אם כן זה מתאים לימי פורענות, וכמו שנאמר בפרשה "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם", וזה מקביל ל"איכה ישבה בדד" של תשעה באב, שקוראים זאת באותו הניגון.
וכן יש לתרץ עוד, שחומש דברים זה לא משהו חדש, אלא זה משנה תורה וזה חזרה על כל מה שהיה עד עכשיו עם כלל ישראל, לכן אין זה בעיה מצד שלא מתחילים בפורענות, משום שזה חזרה על הכל.

דברים א-א

בפסוק, אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, וגו':
וברש"י אלה הדברים, לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים, והזכירם ברמז, מפני כבודן של ישראל.
ובשפתי חכמים כתב, דהוקשה לרש"י, מדוע לא כתוב כמו בכל התורה כולה וידבר משה אל כל וגו', לכן פירש בשביל שהן דברי תוכחות כתיב אלה הדברים ומוסיף השפתי חכמים שכל מקום שנאמר דברים אינן אלא דברי תוכחות כדפירש רש"י בריש ספר קהלת א' פסוק א'.
ויש להקשות, דגם "וידבר" הגמרא במכות דף י: - יא. אומרת א"ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בלשון עזה דכתיב וידבר ה' אל יהושע לאמר וגו', וברש"י שם כתב בלשון עזה, בכל יהושע כתיב ויאמר ה' וכאן נאמר וידבר ה' אל יהושע ודיבור לשון עז הוא, וכיין שוידבר זה לשון עז מדוע לא כתוב כמו שהוקשה לרש"י איך שפירש השפתי חכמים וידבר משה כל וגו'?
ועל כן צריך לומר פירוש אחר ברש"י, דבאמת גם וידבר זה לשון קשה, אך זה לא לשון של רמז ורק אלה הדברים משמע חלק מהדברים זה לשון רמז יותר ואפילו שזה גם לשון קשה משום שזה דיבור. ועוד צריך לומר, על פי הגמרא ביבמות כא, שלשון "אלה" קשה מ"אל", ועפ"ז יבואר שפירושו של רש"י נחלק לשנים: א. כתב רש"י, מדוע נאמר "אלה הדברים", ולא "וידבר משה אל כל ישראל" וגו', לפי שהן דברי תוכחות אז צריך לשון קשה יותר מ"אל". ב. כתב רש"י, מדוע מנה אותם המקומות שהכעיסו ישראל ברמז, וזה פירש מפני כבודן של ישראל.

פרשת ואתחנן

דברים ג-כג בפסוק, ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וגו':
אפשר לומר, ש"אתחנן" בגי' 509 וכן "שבת נחמו" והש"ן (של שבת) במס' קטן 3 יוצא ביחד גם כן 509, ואח"כ נאמר שמשנה רבינו בודאי התפלל ו' ימי השבוע שיזכה ליכנס לארץ ישראל שהרי בשבת אין מתפללים על דבר שהוא חול כי הרי ליכנס לארץ ישראל צריך לעבור את הירדן ואסור בשבת א"כ יוצא "אתחנן" 515 וכן נאמר שיש את ששת ימי השבוע עד שמקבלים נחמה מהשבת, א"כ יוצא "שבת נחמו" 515, וממילא "אתחנן" - "שבת נחמו" כל אחד לחוד אותו מספר 515.

שם: וברש"י, ואתחנן. אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חיים. ובשפתי חכמים, דאם לא כן היה לו לכתוב "ואתפלל".

ועמדו על כך במפרשים, מדוע נאמר לשון חנון ולא לשון תפילה?

וצ"ל, דידוע שמשנה רבינו ע"ה התפלל תפילות כמנין ואתחנן והקב"ה אמר לו רב לך אל תוסף עוד בדבר הזה וידוע שאם היה מתפלל תפילה אחת יותר ממניין ואתחנן כבר היה זוכה ליכנס לארץ ישראל, ואם כך יוצא שאם היה כתוב ואתפלל ולא ואתחנן זה יוצא יותר מניין "ואתפלל" - 547 ממניין "ואתחנן" - 515 ואם כך היה זוכה ליכנס לארץ ישראל לכן נכתב בדווקא "ואתחנן" ולא "ואתפלל".

ונוסיף על כך את דבריו של הדעת זקנים על התורה:

ואתחנן אל ה'. שבעה שמות נקראו לתפילה. ואלו הן. תפילה, תחינה, צעקה, זעקה, נפילה, פגיעה, רינה. ובכולן לא התפלל משה אלא בתחינה. ולמה, לפי שבעשה שאמר משה לפני הקב"ה הודיעני נא את דרכיך (שמות לג יג) באיזו מדה אתה מנהיג עולמך, ואמר לו הקב"ה וחנותי את אשר אחון (שם)

פסוק יט), כלומר כל מה שאני עושה עמהם מתנת חנם אני נותן להם, אמר לו משה באותה מידה שאמרת לי התנהג ותן לי במתנת חנם שאעבור את הירדן. לכך אמר ואתחנן לשון וחנותי. דבר אחר, שהתפלל משה תקט"ו (515) תפילות כמנין ואתחנן.

וברש"י, ואתחנן וכו', אנ"פ שיש להם צדיקים לתלות במעשיהם, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם וכו'.
יש לברר, מדוע הם מבקשים מתנת חנם? הלא מסתבר טפי שיבקשו עבור דברים, ושלא יבקשו מתנת חנם.

וכן מצינו, ביעקב אבינו שאמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת וגו', וברש"י נתמעטו זכותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי וכו', ומשמע שבקש אפילו שאין לו זכויות, בכל זאת ביקש מתנת חנם מה, ורואים מכאן שהצדיקים לא מחשיבים מעצמם מאומה וכל מה שהם מקבלים זה כמתנת חנם וכעני העומד בפתח, ומה שהם בכל זאת עשו מצוות ומעשים טובים, אין מחזיקים מכך טיבואת לנפשיה, והם מבקשים שהקב"ה שיתן להם מתנת חנם, וזהו על ידי החן שלהם ולא על המעשים הטובים.

פרשת עקב

דברים ז-יב

בפסוק, "והיה עקב תשמעון" וגו':

ואומר הבעל הטורים עק"ב תיבות ב' הדברות הראשונות וזהו בשמרה עקב רב אם תשמור עקב תזכה למה רב טובך אשר צפנת ליראיך.

והנראה להוסיף, דהנה אברהם אבינו ע"ה חי 175 שנים ובגיל 3 שנים הכיר את הקב"ה ויצא שהכיר את הקב"ה 172 שנים כמנין עקב,

ועפ"י יש לומר, על פי מה שכתב הבעל הטורים אם תשמור עקב שאברהם אבינו הכיר את הקדוש ברוך הוא עק"ב שנים, ושמר עק"ב את כל התורה כולה, וזכה למה רב טובך אשר צפנת ליראיך.

ואחר זה ראיתי, שכינותי ברוך השם לבעל הטורים בפרשת תולדות פרק כו פסוק ה, עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתי: וזה לשונו - עקב שנים שמע אברהם בקולי דבן ג' שנים הכיר בוראו ושנותיו קע"ה.

5 פעמים נאמר בתורה, המילה "עקב" שהכוונה היא ל"בגלל",

ועוד 2 פעמים נאמר בתורה, המילה "עקב" שהכוונה היא ל"עקב - הרגל",

וצריך לומר, ש5 פעמים שנאמר עקב והכוונה היא ל"בגלל"

וכגון הפסוקים:

בראשית כב ח "והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי":

בראשית כו כ "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצוותי חוקותי ותורותי":

במדבר יד כד "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאתי אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה":

ואצלינו בפרשה 2 "והיה עקב" ובפרק ח פסוק כ "כגוים אשר ה' מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון בקולי ה'":

והם מורים על כנגד חמישה חומשי תורה שאברהם אבינו קיים חמשה חומשי תורה,

"ועקב תשמעון" את כל חמישה חומשי תורה,

וכן "עקב אשר לא תשמעון" את חמישה חומשי תורה,

ומה שנאמר אצל כלב "עקב", וזכה לכך שנאמר אצלו מה שנאמר על אברהם אבינו ע"ה, וצ"ל שידוע שכלב בן יפונה הלך להשתטח על קברי אבות בחרון כדי להינצל מחטא המרגלים, ואולי לכן זכה למה שנאמר אצל אברהם אבינו.

21 פעמים שנאמר עקב בתורה על עקב הרגל:

בראשית ג טו "זאיבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב":

בראשית מט יט "גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב":

זה נאמר פשוט כנגד 2 הרגליים של האדם,

ובבעל הטורים כותב בפרשה למוד מן העקב הזה שהולך אחר הרגל דרך ענוה ולפיכך אינו ניגף כמו אצבעות הרגליים.

ואנו רואים גם - שיש שני סוגי עקב "עקב תשמעון" ו"עקב לא תשמעון",

ובאבן עזרא כתב, "עקב" - שכר באחרית לטוב או לרע:

וצ"ל, שזהו גם כנגד שני רגלי האדם אחד בימינו ואחד בשמאלו לטוב או לרע.

דברים ח יח

בפסוק, "זכרת את ה' אלקיך כי הוא נתן לך כח לעשות חיל" וגו':

ולכאורה מפשטות הלשון משמע חיל מלחמה אמנם בתרגום אונקלוס וכן בתרגום יונתן בן עוזיאל תרגמו חיל "למקני נכסין".

וצ"ל, שפירושו כן - משום שעוד עכשיו התורה זיברה שכסף וזהו ירבה לך ויבנה בתים וכו' וממילא ורם לבבך וכו' והתורה לא הזכירה עדיין לגבי המלחמה בגוים. אמנם לפי פירושו זה יקשה על דברי הרמב"ן שמשמע מדבריו ש"חיל" כן הכוונה למלחמה? ויש לעיין.

בברכת שבת שלום ומבורך ואגוטען שבת!